

DE EXCURSIES IN 2011

Onder redactie van Anneke van der Putte

Brederostraat 9, 6531 CA Nijmegen

Met medewerking van de excursieleiders

Putte, A. van der (ed.), 2012. The NMV excursions in 2011. *Coolia* 55(4): 157–170.

Impressions are given of the excursions organized by the Dutch Mycological Society in 2011. The stories, by the excursion leaders, provide the salient details of their excursions, and the most interesting finds are mentioned.

In 2012 werden door de NMV 28 excursies georganiseerd. Daarvan was er een speciaal gewijd aan roesten en concentreerden twee zich op een specifieke groep, resp. Melkzwammen en Gordijnzwammen. Van deze laatste twee is hier geen verslag opgenomen; dat volgt later. Daarnaast werden er ook dit jaar weer twee excursies voor NEM-tellers georganiseerd, waarbij speciale aandacht is voor de paddenstoelen die in het Meetnet zijn opgenomen. Daarvan vindt u hier wel een verslag.

Voor het zesde achtereenvolgende jaar was het voorjaar droog, extreem droog dit keer, met veel natuurbranden. Het droge weer was er alweer de oorzaak van dat nogal wat excursies werden afgelast. In totaal gingen er 7 excursies niet door, waarvan 5 in het voorjaar. Sommige excursieleiders lieten zich echter door de droogte niet uit het veld slaan, al leverde dat soms erg weinig vondsten op. Anderen vonden dat je voor zo weinig paddenstoelen de mensen toch niet zo'n eind kon laten reizen. En dat laatste leverde een unicum op: een verslag van een excursie die niet doorging - zie 28 mei. Het gemiddelde aantal deelnemers aan de excursies was 14; het gemiddeld aantal gevonden taxa bedroeg ruim 95 (zie overzicht op pagina 170).

9 april: Staddijk, Nijmegen (Nico & Marjo Dam)

Deze eerste reguliere excursie in 2011 trok 15 deelnemers. Het Nijmeegse stadspark Staddijk geniet enige faam, maar wordt, ongetwijfeld als gevolg van bezuinigingen, de laatste jaren enigszins verwaarloosd. Op het moment van onze excursie was er aan grote paddenstoelen nog niet veel te beleven, maar aan kleintjes des te meer. In totaal werden zo'n 90 soorten gevonden, waaronder toch nog weer 24 die niet eerder in Staddijk waren aangetroffen. Zoals gezegd, daar zat veel klein grut bij, bijvoorbeeld *Cryptodiscus rhopaloides* en *Peroneutypa heterocantha* (zie Figuur 1). Het leverde echter ook de eerste Gordijnzwam van het jaar op, de Lilastelige gordijnzwam (*Cortinarius erythrinus*). Klapper van de dag was ongetwijfeld *Hyphodiscus "Peziza sericea" ss. herb. Schweinitz in Philadelphia*, al was het alleen maar omdat dit de langste soortnaam is die we ooit gezien hebben; bedankt, Stip!

30 april: Geestmerambacht (Martijn Oud)

Wegens groot succes geprolongerd: op excursie naar het Geestmerambacht, en ook dit jaar onder dezelfde dorre omstandigheden. Vorig jaar troffen we op 1 mei ondanks de droogte nog massa's Vingerhoedjes (*Verpa conica*) en Kapjesmorieljes (*Morchella semilibera*) aan, maar dit jaar was er niet één te vinden. Pas na lang zoeken vonden we een paar uitgedroogde Kapjesmorieljes. Toch was het enthousiasme van de zes deelnemers er niet minder om, want het weer was fantastisch en er vlogen veel vlinders en libellen. Door gebrek aan paddenstoelen

Figuur 1. *Peroneutypa heterocantha.* (Foto: Nico Dam)

Extreem weer

In de 2e helft van april werd het warm en droog. In Oost-Nederland werd vanwege het risico van natuurbranden code oranje afgegeven. In het noordoosten van Brabant was zelfs sprake van een code rood: extreme droogte. De weerstations verwachtten pas in juni 'enige regen van betekenis'. De droogte hield aan – een greep uit de krantenberichten:

24 april: brand in Nationaal Park de Meinweg, bij Herkenbosch, vlak bij Roermond, een van de weinige leefgebieden van de adder in Limburg. In Limburg wordt toezicht gehouden vanuit de lucht. 600 x 600 m wordt verwoest.

25 april: 5 hectare gaat verloren in het Fochteloerveen, een uniek hoogveen gebied op de grens van Friesland en Drenthe, de enige plek in Nederland waar kraanvogels broeden. De brand doodt vele reptielen en andere dieren die niet kunnen wegkomen.

27 april: bosbrand bij Sambeek in Noord Brabant: 300 x 300 m afgebrand.

Eerste week van mei: branden bij Schoorl: de schade aan de natuur is enorm.

25 mei: een grote brand woedt op de Kalmthoutse heide in België, op de grens van Nederland. Het wordt de grootste ecologische ramp van België genoemd. De regen in de nacht van 26 op 27 mei helpt de brandweer van Nederland en België met het bluswerk. 600 hectare gaat verloren.

Op 30 mei is het in het oosten nog altijd tropisch warm en bedraagt de temperatuur her en der om 21.00 in de avond nog 28 graden. In het westen vallen dan wat buien, maar te weinig om zoden aan de dijk te zetten. Vanwege de droogte verhoogt Rijkswaterstaat het waterpeil in het IJsselmeer met 10 centimeter, wat cynisch genoeg honderden weidevogels het leven kost, doordat door de krachtige zuidenwind buitendijkse gebieden onderlopen. Op 3 juni woedt in het natuurgebied Aamsveen nabij Enschede en de Duitse grens een grote brand.

Half juni echter verandert het weer en wordt het gewoon regelmatig 'ouderwets' nat. Tussendoor zijn er min of meer droge dagen met veel zon en wind, maar verder: hoosbuien, ondergelopen kelders en omgewaaide bomen. De weergoden zijn niet flauw: wilden we regen, dan konden we die krijgen, met centimeters tegelijk. Op 14 juli valt in de regio Den Haag 70 tot 90 mm water. Op 15 juli heeft het in De Bilt 20,5 uur achtereen geregend, waarmee het duur-record van 1954 wordt gebroken.

begonnen we deze maar te fotograferen en te noteren. Op een gegeven moment kwamen we op een dijkje met populieren, waar we groepjes *Helvella spadicea* aantroffen, die de naam Nonnekapkluiwzwam bijna niet waard waren vanwege hun grootte. Ze waren allemaal circa 2 cm hoog, gemummificeerd en keihard geworden door de droogte, maar ondanks dat nog steeds erg mooi. Op de terugweg werd onze aandacht getrokken door een greppel, waarachter een dichte formatie van rozen groeide, in combinatie met essen en wat iepen. Onder de rozen bleek de grond vochtig en zeer schaduwrijk en nadat onze ogen gewend waren aan de duisternis, doemden er clusters van de Sleedoornsatijnzwam (*Entoloma sepium*) op, die in puntgave staat verkeerden.

Op een geheel andere locatie, langs een fietscrossroute, troffen we een Franjeporiezwam (*Polyporus tuberaster*) aan en na met de vingertoppen in de grond de rhizomorphen onder de steel te hebben gevolgd, werd niet ver onder het vruchtlichaam het sclerotium voelbaar. Hoewel sommige van ons deze graag bovengronds wilden gaan bekijken, besloten we na kort beraad deze niet verder uit te graven om nieuwe fructificatie van het sclerotium voor de toekomst veilig te stellen. Uiteindelijk leverde deze excursie toch nog 16 soorten op met drie Rode-Lijstsoorten, waarvan twee in de categorie 'Bedreigd' en eentje als 'Kwetsbaar'.

Figuur 2. Sleedoornsatijnzwam (*Entoloma sepium*). (Foto: Martijn Oud)

21 mei: landgoed Ossenbroek bij Haps (Stip Helleman)

Landgoed Ossenbroek wordt gekenmerkt door gemengde loof- en naaldbospercelen doorsneden met beken en extensief beweide weilanden aan de rand van het beekdal van waarschijnlijk de lage Raam die hier in vroegere tijd naar de Maas meanderde. We waren met 9 deelnemers en er werden 47 soorten gevonden. Het was een mooie dag in mei.... Te mooi voor paddenstoelen, maar we konden ons verheugen in goed gezelschap te zijn. Doordat we te maken hadden met het warmste voorjaar van het afgelopen decennium was de paddenstoelen-stand zeer laag wat resulteerde in deze score van 47 taxa, 17 asco's 4 myxo's 2 imperfecte fungi en voor het overige, basidiomyceten van diverse pluimage.

28 mei: De Piet bij Arnemuïden (Henk Remijn)

Het weer was in het voorjaar van 2011 bepaald gunstig om lekker aan het strand te luieren en te zonnebaden. Paddenstoelen werden er in deze periode niet of nauwelijks gevonden. Toch was er op 28 mei een excursie naar het bosgebied van "De Piet" gepland. De excursie was door mij vanwege de weersomstandigheden afgelast, maar ik hield een gevoel van 'zou er toch niet wat staan?....'. En zo besloten mijn vrouw en ik dan toch maar samen op excursie te gaan. En wat vind je op een gortdroge bosbodem? 4 *Hypoxylon*-soorten; Grijsz korstkogelzwam (*H. serpens*), Vergroeide kogelzwam (*H. multiforme*), Gladde kogelzwam (*H. fuscum*) en Rode korstkogelzwam (*H. rubiginosum*). Verder verdroogde Judasoren, Berkenzwam, Geweizwammetje en Elfenbankjes. En zowaar op diverse plaatsen verse Zadelzwammen (*Polyporus squamosus*). De dag ervoor had het zelfs nog 2 mm geregend. En jawel, op een graslandje vonden we een Dooiergele mestzwam (*Bolbitius vitellinus*) en een Gazonvlekplaat (*Panaeolus foenicicii*). Op ponypoep zelfs nog een Geringde vlekplaat (*Panaeolus fimiputris*). Het moest niet gekker worden. En dat werd het ook niet. In totaal 15 soorten gezien. Terecht niet door laten gaan.

Figuur 3. *Melastiza chateri*.
(Foto: Nico Dam)

18 juni: Lieftingsbroek (Inge Somhorst)

Juni is niet de beste maand om een lange lijst vondsten te kunnen noteren, zeker niet na een heet en droog voorjaar, maar het is wel een aangename periode om in het veld te zijn. Zo ook op 18 juni in het Lieftingsbroek, een oud rivierbegeleidend bos met op de hoge delen oude eiken en beuken met veel hulst en in de lagere delen wilgenstruweel en elzenbroek met her en der wat veenmos en onder andere Blaaszegge, in Groningen een grote zeldzaamheid. Terwijl vrijwel het hele land door stortregens geteisterd werd, hadden negen geluksvogels een aangename excursie. De lunch onder een oude beuk leverde een spannend moment op toen een stevige tak uit de boom waaide, rakelings langs een van de deelnemers. Om het bos liggen tussen jonge bosaanplanten bloemrijke graslanden die begraasd worden en die volop in bloei stonden, met veel insecten tot gevolg. Opvallend veel eikenpages fladderden rond, de meeste met gekreukte vleugels. Er waren gelukkig ook paddenstoelen, waarbij het accent lag op houtbewonende kleine ascomyceten, korstzwammen en mestbewoners. Vermeldenswaard zijn de Korrelige mestinktzwam (*Coprinus cordisporus*) en de eveneens op mest groeiende Kleine korrelinktzwam (*Coprinus stercoreus*) die op de Rode Lijst is beland. In totaal 67 soorten waarvan maar liefst 30 nieuw voor het gebied.

25 juni: Waalsdorpervlakte (Peter Peperkamp)

Ondanks de gestaag neervallende regen zijn er toch nog 6 mensen gekomen voor de excursie in het duingebied “de Loopert”, even ten noorden van Scheveningen. De vondsten, 23 taxa, vielen wat tegen, maar dat was min of meer wel verwacht vanwege het uitermate droge weer van de weken ervoor. De deelnemers waren wel onder de indruk van het prachtige geaciditeerde - overigens voor publiek niet toegankelijke - terrein.

23 juli: Bermen Ruurlo (Nico & Marjo Dam)

Dit was een nogal experimentele excursie, midden in de zomer naar terreinen die de excur-

Figuur 4. *Psathyrella effibulata*.
(Foto: Nico Dam)

sieleiders zelf ook niet of nauwelijks kenden. Gelukkig goed weer, droog, niet te warm; het trok 18 deelnemers, en die hebben drie tot vijf terreintjes bekeken ten zuiden van Ruurlo. Laarbraak, een klein rabattenbos, was erg droog, maar leverde toch nog zo'n 75 soorten op, waaronder de Bleeksteelvezelkop (*Inocybe albovelutipes*). Het Kerkwijker bos was zo mogelijk nog droger, maar daar zal de als een Grand canyon ingegraven Baakse beek wel debet aan zijn. Tijdens de voorexkursie was hier nog een nieuwe soort voor Nederland gevonden, *Psathyrella effibulata* (zie foto); in totaal leverde het 95 soorten op, waaronder de minuscule inktzwam *Coprinus parvulus* en de prachtig oranje-rode Geweicelkorstzwam (*Dichostereum effuscatum*). Vervolgens togen we naar de bossen van Huize Zelle, waar recent nogal gebosbouwd was; wel goed voor het Plooiplaatzwammetje (*Delicatula integrella*) en het Gewoon korthaarschijfje (*Melastiza chateri*), maar verder niet veel te beleven. De echte doorzetters sloten de dag af met een bezoek aan 't Klooster, en dat was eigenlijk erg leuk, dankzij een bijna droog staande sloot waarvan de wanden vol met paddenstoelen bleken te staan. Niet zo veel soorten (een stuk of 50), maar wel veel exemplaren, van bijvoorbeeld het Bleek pelsbekertje (*Trichophaea woolhopeia*), de Kleine bruine bekerzwam (*Humaria hemisphaerica*) en het Bruin viltkogeltje (*Leucoscypha patavina*). Alles bij elkaar (inclusief voorexkursie begin juli naar de eerste twee terreinen) 194 soorten, middenin de zomer.

13 augustus: Wilhelminalaan Alkmaar (Martijn Oud)

Deze excursie was al een keer op dit tijdstip van het jaar aangekondigd, maar werd door droogte en een gebrek aan paddenstoelen afgeblazen. Jammer, want de circa 500 meter lange laan wordt door de gemeente Alkmaar paddenstoelvriendelijk beheerd en daar wil je wel eens de resultaten van laten zien. Dit jaar stonden er wel genoeg paddenstoelen en konden de excursiegangers eindelijk eens zien waarom het de moeite waard is deze laan met z'n paddenstoelen te beschermen. Door z'n ligging tegen het centrum van de stad en aan de ingang van het Medisch Centrum Alkmaar is het hier altijd een drukte van belang, waar we ons tijdens de excursie overigens niets van aantrokken. Eigenlijk hadden we T-shirts met het embleem van de NMV aan moeten hebben om de aandacht van het grote publiek te trekken, om op die manier de NMV in Alkmaar op een hoger plan te brengen. Een stand met uitgaven van de NMV vonden we na stemming te ver gaan!!

De vondst van de dag betrof het Bronskleurig eekhoortjesbrood (*Boletus aereus*), gede-termineerd en gefotografeerd door Christiane Baethcke en naar aanleiding van deze vondst besloten Menno Boomsluiters en ik er aandacht aan te besteden middels een kort stukje voor www.natuurbericht.nl. Vroege eekhoortjesbroden (*Boletus reticulatus*) en Netstelige heksenboleten (*Boletus luridus*, Rode Lijst: Kwetsbaar) stonden er in overvloed. Dat er nog Vroeg eekhoortjesbrood stond is verwonderlijk, want deze worden hier sinds jaar en dag systematisch door onverlaten 'geoogst'. Zeldzame vondsten betroffen de Witte stinkmycena (*Hemimycena delectabilis*, Rode Lijst: Kwetsbaar) en de nog zeldzamere Smalspoormycena (*Hemimycena gracilis*). Al met al een bijzondere excursie, die de Alkmaarsche Courant haalde vanwege de aangetroffen 86 soorten (8 RL-soorten) met de vondst van het Bronskleurig eekhoortjesbrood als meest opzienbarende. Hierdoor is de totaalscore voor de laan van 162 op 196 soorten gekomen en daarmee is wederom z'n mycologische waarde bewezen.

27 augustus: Leusveld (Aad Termorshuizen)

Op 27 augustus toog een kleine maar enthousiaste groep onder iets druilerige omstan-

Figuur 5. Bronskleurig eekhoornpjesbrood (*Boletus aureus*). (Foto: Christiane Baethcke)

digheden naar het Leusveld bij Hall voor de jaarlijkse roestenexcursie. Het aardige van roestschimmels is dat ze in alle seizoenen en bij alle weertypes gevonden kunnen worden. Zoals te verwachten middenin het paddenstoelenseizoen viel de oogst wat tegen – de mooie vruchtlichamen leidden de ogen nogal af van waar het eigenlijk om ging. In een welbekende wegberm vonden we de Gezoneerde stekelzwam (*Hydnellum concrescens*), de Fluwelige stekelzwam (*H. spongiosipes*), de Gele stekelzwam (*Hydnum repandum*) en de Wollige stekelzwam (*Phellodon confluens*). Een leuke vondst was ook de Goudgele hertezwam (*Pluteus leoninus*). Er werden relatief weinig roesten waargenomen, slechts 11 soorten. Hiervan staan er 3 te boek als zeer zeldzaam, maar het is wel bijna zeker dat ze erg vaak over het hoofd zijn gezien: Hemlockspar-bosbesroest (*Naohidemyces vacciniorum*) op Blauwe bosbes, Smeleroest (*Uromyces airae-flexuosae*) op Bochtige smele en Zonnekroon-rusroest (*U. silphii*) op Tengere rus. In totaal werden ruim 90 soorten gevonden.

10 september: De Zoogenbrink (Atte van den Berg)

Op zaterdag 10 september verzamelden zich 14 deelnemers bij het station van Olst, waaronder een onaangekondigd aantal, dat had aangenomen dat door het natte weer van de laatste weken de excursie toch wel zou doorgaan. Op de parkeerplaats van het informatiecentrum voegden zich nog een drietal deelnemers zich erbij.

De verwachtingen bij de excursieleider waren hooggespannen, want bij het voorlopen waren al 111 soorten geturfd. Hij werd niet teleurgesteld: er kwamen er nog 86 bij. Enkele krenten uit de pap: het Verkleurend kleefhoedje (*Bolbitius variicolor*), de Citroengele satijn-

Figuur 6. Verkleurend kleeft-hoedje (*Bolbitius variicolor*). (Foto: Anneke van der Putte)

zwam (*Entoloma pleopodium*), de Sterspoorvezelkop (*Inocybe asterospora*), de Purperbruine wolvezelkop (*Inocybe leptophylla*), het Wit viltkogeltje (*Leucoscypha leucotricha*), de Slijmerige blekerik (*Pholiota lenta*), de Kleinsporige franjehoed (*Psathyrella laevis*), de Oliebolzwam (*Rhizina undulata*) en de Kleine trompetzwam (*Pseudocraterellus undulatus*). Mooi was ook een echte Cantharel (*Cantharellus cibarius*) van zo'n 10 cm hoog, een maaltijd op zich. Als toetje werden nog enkele soorten stekelzwammen getoond, want daar was een aantal deelnemers speciaal voor gekomen. Al met al een geslaagde excursie.

17 september: Deelerwoud (Lies Jansen)

Het huidige Deelerwoud is een zwak golvend deklandschap. De begroeiing bestaat uit gemengd- en dennenbos, afgewisseld door heidevelden. Ook zijn er enkele schrale stukken die enkele jaren geleden geplagd zijn. Vanwege de voorafgaande droge periode was de verwachting over de te vinden paddenstoelen niet groot. Uiteindelijk viel het mee, er werden 100 soorten genoteerd. De twaalf deelnemers waren dan ook zeer tevreden en hebben genoten van dit mooie gebied, waar we ook nog verrast werden door enkele rennende reeën.

Echt grote bijzonderheden vonden we niet. Wel mooie exemplaren van de Zwartvoetkrulzoom (*Paxillus atrotomentosus*), en onder de Russula's was de Appellussula (*Russula paludosa*). We vonden Koeieboleet (*Suillus bovinus*) zonder Roze spijkerzwam (*Gomphidius roseus*) en een paar honderd meter verder de Roze spijkerzwam zonder de Koeieboleet; langs een pad stond Hanekam (*Cantharellus cibarius*). Op het terrein lopen grote grazers en daardoor was Geringde vlekplaat (*Panaeolus fimiputris*) aanwezig.

Gedurende drie jaar (1996 t/m 1998) is op verzoek van Natuurmonumenten door een aantal leden van de KNNV-Arnhem dit terrein op paddenstoelen geïnventariseerd. Er werden in totaal 23 excursies gehouden, met als resultaat een lijst met 338 soorten. Onze excursie leverde 20 'nieuwe' soorten op.

Figuur 7. Krulzoomridderzwam (*Tricholoma acerbum*). (Foto: Willebrord Dorresteijn)

24 september: NEM-tellersexkursie (Menno Boomsluiters)

De excursie bij Het Woudhuis bij Apeldoorn was speciaal georganiseerd voor meetnet-tellers. Het weer was ideaal, er waren zo'n 12 deelnemers en er waren voldoende telsoorten te vinden. Tijdens de excursie was ruimschoots de tijd om aandacht te geven aan het

onderscheid tussen de gevonden telsoorten en aan de methodiek van het tellen. Er werd geen grote afstand afgelegd en de teller bleef staan op 54 soorten. Leuke soorten die gevonden werden, waren Kleine poederparasol (*Cystolepiota seminuda*), Vleeskleurige zalmplaat (*Rhodocybe gemina*) en Lila Satijnvezelkop (*Inocybe geophylla* var. *lilacina*), naast 15 telsoorten.

1 oktober: Gunterstein (Gert Immerzeel)

Het was al oktober, maar het weer was mooier dan in de zomer, hoogzomers zelfs: droog, zonnig en zeer warm, wel 26° C, niet echt de sfeer dus voor een herfstpaddenstoelenexcursie, maar onder de bomen was het goed te doen, en voor de 18 deelnemers werd het toch een mooie dag. Door de voorafgaande droogte waren de verwachtingen niet al te hoog, maar vooral dankzij een paar rijke stukjes landgoed werden uiteindelijk toch nog 128 soorten genoteerd. Behalve de 'gewone' zeldzaamheden behorende bij dit type kleibossen, zoals de Prachtamaniet (*Amanita ceciliae*) en de Goudporieboleet (*Boletus impolitus*), werd ook een aantal 'minder gewone' zeldzaamheden gevonden, zoals de Brokkelzakamaniet (*Amanita submembranacea*), de Violetbruine gordijnzwam (*Cortinarius balteatocumatilis*) en de Krulzoomridderzwam (*Tricholoma acerbum*). Een verrassing werd gevormd door een groepje Bruine ringboleten (*Suillus luteus*) bij een eenzame den op de klei langs een wei. Van de gastvrije eigenaren van dit befaamde kasteelpark mochten ook de normaal gesloten terreindelen bezocht worden en kon wederom in de private binnentuin de lunch gebruikt worden, waar het aangenaam toeven was.

15 oktober: Koningshof, Aerdenhout (Rob Chrispijn)

Voor de excursieleider ging in de aanloop naar deze excursie zo'n beetje alles fout. De avond ervoor door vertraging te laat uit Wales terug gevlogen, met een mobiel die dienst weigerde en de volgende ochtend een treinverbinding die hetzelfde deed, zodat in Haarlem gewacht moet worden op een bus van de NS. Hijgend aangekomen en veel "sorry, sorry" gezegd en dat de volgende dag herhaald, toen bleek dat de werkgroep Koningshof die ochtend vergeefs had staan wachten, omdat de excursieleider bij ingeving er voor koos om eerst een bezoek te brengen aan het duingebied achter Kraantje Lek. Daar, na de beklimming van een hoog en

steil duin, zagen we dan toch eindelijk onze eerste paddenstoelen: een mooie toef Wollige bundelzwam (*Pholiota populnea*) op een liggende, dode Grove den. Geen van de kleine twintig deelnemers had deze typische loofhoutsoort (vooral op populier) ooit op een naaldboom gevonden. Meteen hierna kwam een stukje jong, open duinbos met vrij veel paddenstoelen, waaronder kenmerkende duinsoorten als de Duinspleetvezelkop (*Inocybe arenicola*), Geelbruine duinvezelkop (*I. dunensis*), evenals Geringde wilgenvaalhoed (*Hebeloma collarium* ss. str.) en Fijngegordelde melkzwam (*Lactarius insulsus*). Tussen deze vondsten door werden we afgeleid door een moeder met kind die door andere wandelaars op ons spoor was gezet, omdat haar dochter van zes gefascineerd was door paddenstoelen. Van elke soort die we haar lieten zien, nam ze dankbaar een exemplaar mee naar huis.

's Middags bezochten we de Koningshof, een tegenover Elswout gelegen landgoed, bestaand uit loof- en gemengd bos, evenals duinstruwelen en open duin. Het was jammer dat door een langdurig droge periode dit kroonjuweel niet echt uit de verf kon komen. Veel meer dan tachtig soorten hebben we niet gevonden. Daaronder wel een schitterende vondst van de Roodvoetrussula (*Russula xerampelina* ss. str.) met karmijnrode hoeden en fraai rozerood aangelopen stelen. De Roodvoetrussula is een vrij zeldzame soort binnen het complex van de vissige russula's en dat betekent dat zijn steel met FeSO₄ groen verkleurt en dat de steelbasis naar schaaldieren ruikt. In de loop van de vorige eeuw was de Roodvoetrussula door vermetting en daarmee gepaard gaande strooiselophoping sterk achteruitgegaan, maar na een kentering rond de eeuwwisseling wordt hij weer wat meer gevonden. Volgens de Verspreidingsatlas (NMV, 2012) vormen de duinen bij Haarlem een bolwerk voor deze soort.

22 oktober: Eexterveld en landgoed Terborgh (Eef Arnolds)

Tien personen kwamen opdagen op deze prachtige, zonnige herfstdag. Een beetje teleurstellend, want dit aantal ligt ver onder het gemiddelde van de maandagexcursies van de Paddenstoelen Werkgroep Drenthe. Het Eexterveld is een voornamelijk open gebied met enkele relicten van heide en heischraal grasland, omgeven door uitgestrekte voormalige agrarische graslanden in diverse stadia van verschraling. Het gebied is botanisch beroemd om zijn vele zeldzame soorten, te danken aan de ligging op zware, basenrijke potklei. Ook voor mycologen is er in heide en schraalland veel te beleven en de laatste jaren worden ook de verschrallende graslanden en de uitgestrekte, lemige plagplekken voor paddenstoelen interessant met diverse wasplaten, satijnzwammen en knotszwammen. Daarvan was vandaag weinig te merken, want om onduidelijke redenen was er in de open gedeelten nauwelijks iets te vinden. Fraaie groepjes van de Adonismycena (*Mycena adonis*) in de vochtige heide brachten enig enthousiasme te weeg, alsmede een laag overscherende Blauwe kiekendief. Verder moesten we het hebben van een paar minuscule bosjes van Zachte berk, Geoorde wilg en Zwarte els, en die waren in verhouding tot eerdere bezoeken juist verrassend goed met soorten als Oranje berkenboleet (*Leccinum versipelle*), Purpersteelgordijnzwam (*Cortinarius porphyropus*), Porfieramaniet (*Amanita porphyria*) en Roodgrijze melkzwam (*Lactarius vietus*).

In de middag verplaatsten we ons een paar kilometer oostwaarts naar landgoed Terborgh, een oude heidebebossing op de Hondsrug tussen Eext en Anloo. Verspreidingskaarten van Drentse paddenstoelen laten hier een concentratie zien van 'Zuid-Limburgse' en andere kalkminnende soorten. Dit is te danken aan een paar oude schelpenfietspaden die dit gebied doorkruisen. Het miegelde hier van de paddenstoelen en er waren zo veel bijzonderheden te zien en te fotograferen dat we slechts een kilometer van de bermen van schelpenpaden kon-

Figuur 8. Vale schijnridderzwam (*Lepista panaeolus*).
(Foto: Martijn Oud)

den afzoeken. Hier werden 157 soorten genoteerd, waaronder de Violetstelige poederparasol (*Cystolepiota bucknallii*), Vlekkende poederparasol (*C. hetteri*), Wollige stekelparasolzwam (*Lepiota jacobii*), Lila mycena (*Mycena albolilacea*), Kleinsporige vezelkop (*Inocybe albomarginata*), het Olijfkleurig matkopje (*Simocybe centunculus*), Sparrenveertje (*Pterula multifida*) en Voorjaarsbreeksteeltje (*Conocybe aporos*) dat bij uitzondering ook wel in het najaar fructificeert. De meest interessante vondst was een grote groep van de Blozende schijnridderzwam (*Lepista martiorum*), een vrij opvallende paddenstoel die nog niet uit Nederland is gemeld en in heel Europa zeer zeldzaam is. Aan het slot van de dag stond de teller op 221 soorten.

29 oktober: Kennemerstrand (Martijn Oud)

Onze missie was duidelijk: nagaan wat voor paddenstoelen er in dit floristische paradijsje voorkomen. In het circa 50 hectare grote gebied doen op verschillende plaatsen wind, zand en zee nog steeds hun invloed gelden. In met name de buitenste duinen stonden lage duindoortjes half onder het zand gestoven. Tussen deze Duindoornbultjes bevonden zich kuilen, vaak begroeid met wat mossen en hier troffen we de meeste paddenstoelen aan, die kenmerkend zijn voor dit milieu. Vele Zeeduinchampignons (*Agaricus devoniensis*) en Duinmostrechterzwammetjes (*Clitocybe barbularum*), verder de Vale schijnridderzwam (*Lepista panaeolus*) en de Zwartwordende zalmplaat (*Rhodocybe popinalis*). Op wat vochtiger plaatsen tussen Helm (*Ammophila arenaria*) stonden Zandtulpje (*Peziza ammophila*) en de Duinfranjehoed (*Psathyrella ammophila*). Thuisgekomen trof ik in m'n paddenstoelen-

Figuur 9. Zwartwordende zalmplaat (*Rhodocybe popinalis*). (Foto: Martijn Oud)

koffertje tussen de vele Vaalhoeden een Franjehoedje aan met een bleekbruin, deels roze aangelopen hoedje met een rood onderstreepte witte lamelsnede. Microscopisch vielen vooral de pleurocystiden op: dunwandig en smal flesvormig, waarvan sommige geknopt en soms voorzien van een doorzichtig laagje aan de top. Uitgesleuteld met Kits van Waveren zou het gaan om de Blozende zandfranjehoed (*Psathyrella dunensis*), een zeer zeldzame verschijning. Hij bleek ongemerkt ergens op een onbekende plaats door een onbekend persoon in m'n koffertje te zijn gestopt. Een grote verrassing dus! Uiteindelijk kwamen we uit op een totaal van 45 soorten, waarvan er 5 op de Rode Lijst staan.

29 oktober: NEM-tellersexkursie Zwiggelerveld (Eef Arnolds)

Het Zwiggelerveld is het meest zuidelijke deel van Boswachterij Hooghalen en ligt zo ver van toeristische parkeerplaatsen dat je er nauwelijks een wandelaar tegenkomt. Het is het grootste gebied in Drenthe waar heide niet door het aanplanten van bomen maar door spontane opslag bebost is geraakt. Daardoor is een aantrekkelijk landschap ontstaan met grotendeels halfopen loof- en naaldbos met bomen in alle leeftijdklassen en heiderestanten met oude stuifheuvelds en natte depressies. Er kwamen 15 deelnemers op af, waaronder een paar nieuwelingen, en dat is tenslotte een van de belangrijke doelstellingen van de laagdrempelige meetnetexcursies. Van de 110 telsoorten van het meetnet konden er 31 worden gedemonstreerd, waaronder Roodschubbig gordijnzwam (*Cortinarius bolaris*), Holsteelboleet (*Boletinus cavipes*), Dennensatijnzwam (*Entoloma cetratum*) en Zwarte truffelknotszwam

(*Cordyceps ophioglossoides*). Een zeer bevredigend resultaat. De meest bijzondere vondst was de ernstig bedreigde Purperbruine wolvezelkop (*Inocybe leptophylla*), van de andere wolvezelkopen (*Inocybe lanuginosa* s.l.) verschillend door de zeer donkere hoedkleur en de afwezigheid van pleurocystiden. In totaal werden 102 soorten genoteerd.

12 november: Arriër Koeland bij Ommen (Atte van den Berg)

Op verzoek van een aantal deelnemers aan de excursie van 2010 werd het bezoek aan het Arriër Koeland herhaald en ook dit jaar kregen we weer vlot toestemming om dit beschermde gebied te bezoeken. 12 November verzamelden zich de 14 deelnemers bij het station van Ommen. Het weer was goed, de temperatuur aangenaam, de wasplaten vaak in grote aantallen aanwezig, de deelnemers tevreden evenals de terreinbeheerder. Wat heeft een excursieleider dan nog te wensen over?

Het extensief beweide gebied langs de Vecht leverde ook dit jaar weer zo'n 70 soorten op, waaronder 9 soorten wasplaten. Bij de wasplaten liet Kabouterwasplaat (*Hygrocybe insipida*) verstek gaan, terwijl Zwartwordende wasplaat (*H. conica*) op het toneel verscheen. Vooral de Elfenwasplaat (*H. ceracea*) en de Scharlaken wasplaat (*H. coccinea*) lieten zich in grote aantallen bewonderen. Van de Aardtongen was de echte Geschubde aardtong (*Geoglossum fallax*) weer aanwezig, dus niet de dubbelganger (*G. elongatum*). Werden in 2010 er 70 soorten gevonden, nu in 2011 waren dat er 72. Opmerkelijk is dat hiervan slechts 33 in beide jaren werden geregistreerd. 'Nieuwelingen' waren dit jaar o.a. de Zwartwordende bovist (*Bovista nigrescens*), de Rondsporige satijnzwam (*Entoloma juncinum*), de Kopperode gordijnzwam (*Cortinarius uliginosus*) en de Kleine grauwkop (*Tephrocybe tylicolor*). Het zou interessant kunnen zijn om over een paar jaar het gebied weer eens te bezoeken om te zien welke verschillen er dan zijn opgetreden.

19 november: Koepelduinen (Leo Jalink)

Op een mooie late herfstdag trok de excursie naar de Koepelduinen 18 deelnemers. Dit is een heel natuurlijk, zeer kalkrijk, open duingebied met veel reliëf en verstuiwingen. Heel bijzonder zijn de uitgebreide mosrijke duingraslanden, waarin nauwelijks vergrassing of struweelvorming optreedt. In totaal werden 53 taxa gezien, wat minder dan we gewend zijn van dit gebied en daar was de nachtvorst van de dagen ervoor vast schuldig aan. We zagen wel een groot aantal typische duinsoorten zoals Roetkleurige schijntrechterzwam (*Pseudoclitocybe obbata*), Gesteelde stuifbal (*Tulostoma brumale*) en Donkerstelige stuifbal (*T. melanocyclum*), Viltige aardster (*Geastrum saccatum*), Grasmosklokje (*Galerina laevis*) en Duinmosklokje (*G. uncialis*), Blauwpoottaasteeltje (*Mycenella bryophila*) en Duinmostrechttertje (*Omphalina galericolor*). De aardsterren stonden er grote aantallen door het hele terrein en dat geldt ook voor de beide Tulostoma's. Daarnaast werden ook nog 4 soorten aardtongen gezien: Ruige aardtong (*Trichoglossum hirsutum*) en Brede aardtong (*Geoglossum cookeianum*), Slanke aardtong (*G. umbratile*) en *G. elongatum*. Het geheel werd gecompleteerd met wasplaatjes, knotszwammen en de Groenwordende koraalzwam (*Ramaria abietina*). Al met al een geslaagde excursie.

Datum	Terrein	Leiding	Deelnemers	Taxa
9 april	Stadspark Staddijk Nijmegen	Nico & Marjo Dam	15	90
23 april	Landgoed Gunterstein	Emma van den Dool	afgelast	
30 april	Geestmerambacht	Martijn Oud	6	16
7 mei	Laakse strand	Atte van den Berg	afgelast	
14 mei	Kievitsveld	Menno Boomsluiters	afgelast	
21 mei	Ossenbroek	Stip Helleman	9	47
28 mei	De Piet	Henk Remijn	afgelast	
4 juni	Korenburgerveen	Emiel Brouwer	geen gegevens	
18 juni	Ruiten-AA	Inge Somhorst	9	67
25 juni	Waaltdorpervlakte	Peter Peperkamp	6	23
23 juli	Bermen Ruurlo	Nico en Marjo Dam	18	194
13 aug.	Wilhelminalaan Alkmaar	Martijn Oud	17	86
27 aug.	Roestenexcursie Brummen	Aad Termorshuizen	8	90
3 sept.	Hardenburg en Weerdenstein	Peter-Jan Keizer	geen gegevens	
10 sept.	Zoogenbrink	Atte van den Berg	17	197
17 sept.	Deelerwoud	Lies Jansen	12	100
24 sept.	Bakkeveense duinen	Sjoerd Greydanus	afgelast	
24 sept.	NEM-tellers-excursie	Menno Boomsluiters	12	54
24 sept.	Thema-excursie Lactarius	Machiel Noordeloos/ Roeland Enzlin	13	105
1 okt.	Gunterstein	Gert Immerzeel	18	128
8 okt.	Streekbos Enkhuizen	Anneke de Ronde	afgelast	
15 okt.	Aerdenhout/Koningshof	Rob Chrispijn	20	82
16 okt.	Thema-excursie Gordijnzwammen	Nico Dam/Thom Kuiper	15	138
22 okt.	Eexterveld	Eef Arnolds	10	221
29 okt.	Kennemerstrand	Martijn Oud	9	45
29 okt.	NEM-Tellers-excursie	Eef Arnolds/Kor Raangs	15	102
12 nov.	Arriër Koeland	Atte van den Berg	14	70
19 nov.	Koepelduinen	Leo Jalink	18	53
			-----	----
		Gemiddeld aantal	14	95